

---

6. april 2022

Har skrevet til en studerende på 1. årgang, der vil skrive om relationer i sin praktikopgave.

Du benytter et *trylleord*: Relationer. Hvad betyder det ord egentlig? Du bliver nødt til at starte der, ellers virker trylleordet ikke.

Det efterfølgende kan virke provokerende, men jeg tror faktisk du forstår det. Om du så tør tænke tanken til ende nu, det er en andens sag, gem den bare til dit bachelorprojekt.

Min tysklærer havde en sætning, som han ofte brugte som eksempel i grammatikken:

”Manden gav drengen en cigar. ”

Jeg gav – gav er verbum. Hvem gav? Det gjorde manden – manden er subjekt. Hvad gav manden? En cigar – cigar er objekt. Hvem gav manden en cigar? Drengen – drengen er indirekte objekt eller hensynsled.

Er vi ved at lave en skole hvor eleverne dannes til at være indirekte objekter? Så vidt jeg kan se, i §1 skal vi hjælpe dem til at blive handlende subjekter!

Jeg ved godt, at skolerne har forelsket sig i Louise Klinge og relationskompetence og det samme har nogen i ministeriet, der har fået det skrevet ind som kompetenceområde i praktikken. Men igen – hvad er en relation? Når du har tænkt over det – så skal jeg fortælle dig hvad jeg mener det der. Tænkt over – ikke googlet.

Og hvad vil jeg så svare?

Prøv at tænke på dine bedste venner, din kæreste, dine forældre. Forestil dig, at du skulle lave relationsarbejde over for dem. Hvordan vil du gribe det an?

Der er noget galt ikke? Relationer er ikke noget man udstiller, noget man piller ved - relationer er alt for basale til at blive sat frem i forreste række og blive analyseret. Venskab og kærlighed udstiller man ikke.

Se på de didaktiske relationsmodeller, SMTTE eller Hiim og Hippe. Relationerne er angivet som streger, men de er ikke forklaret. Det der forklares er begreber som Målsætning og Evaluering. Relationerne er bare nogle tynde streger, der antyder, at der (måske) foregår noget her imellem - noget ukendt, overraskende og sikkert vigtigt.

Læs en roman, et digt eller se en film. Der er relationer imellem menneskene, men de er der bare, vi kan mærke det, men de viser bort fra sig selv og hen på de andre og på det man har sammen. Sættes relationen i centrum, går den på en eller anden måde i stykker. Relationer er, også i vores liv, de små tynde streger, der binder det sammen, som vi italesætter. Italesætter vi relationen, så bliver det i stedet det, som de skulle binde sammen, der bliver de små tynde streger.

Louise Klinge taler i en lille, og **meget fornuftige video**, om tre psykologiske behov: Behov for selvbestemmelse, Behov for at opleve kompetence og behov for samhørighed (behov for at indgå i positive relationer). Tønnesvang (Tønnes Hansen) taler om fire rettigheder, imod selvfremstilling, betydningsdannelse, samhørighed og mestring.

Er der sammenhæng? Ja, det er der, så vidt jeg kan se. Men der er én stor forskel, er man *underlagt behov* - så er man objekt for disses opfyldelse, er man derimod *rettet imod* - så er man et subjekt, man *vil*. Det kan også siges på en anden måde: behovene bekræfter kun

mennesket som biologisk væsen, mens rettetheden viser, at mennesket har vilje, at mennesket også er et åndeligt væsen.

Nu har jeg, bare for at drille den kommende dansklærer, beskrevet menneskesynet og synet på barnet ud fra grammatiske termer. Opfatter vi børn som objekter, og gør dem til indirekte objekter i vores forsøg på at være gode ved dem, eller arbejder vi med at gøre dem til subjekter?

---

21. april 2022

Er blevet bedt om at svare på et spørgeskema om leg og DidaktekLab. Linket til spørgeskemaet var udløbet, men så fik de dette svar:

Et tryk på linket giver:

Denne besvarelse er allerede afsluttet, og kan derfor ikke redigeres.

Og her følger de tilsyneladende sure kommentarer - der slet ikke er sure, men er udtryk for, at hvis I skal gøre jeres arbejde ordentlig - kan jeg ikke gøre mit. Undskyld.

Jeg vil gerne lege, men behøver ikke et legeland – eller en legeteori. Jeg behøver et fast lokale at være i, tid til faglig fordybelse, tid til samvær med mine studerende. Men legen? Jeg har gange jeg kan løbe på, søjler jeg kan gemme mig bag ved, gelændere jeg kan kurre ned ad ... og jeg gøre det - måske ikke dagligt, men jævnligt og opfordrer mine studerende til at gøre det.

Mine studerende skal være lærere og jeg må minde dem om at “unden I bliver som børn, kommer I slet ikke ind i skolen”.

FAGLIGHED OG LEG - ER ET!

Søren Kierkegaard skrev i frustration over de på hans tid tiltagende naturvidenskaber og deres mangel på indre sammenhæng:

Med Naturvidenskaberne kan det slet ikke hjælpe at inklade sig. Man staaer der værgeløs og kan aldeles ikke controlere. Forskeren begynder straks at adspredde med sine Enkeltheder, nu skal man til Australien nu til Maanen, nu ned i en Hule under Jorden, nu Fanden i Vold i Røven – efter en Indvoldsorm; nu skal Teleskopet bruges, nu Mikroskopet: hvo Satan kan holde det ud ...”
[SKS 20 s. 73].

Sådan er det også med de gode viljer i uddannelsesinstitutionerne, man kunne omskrive Kierkegaards ord til ...

Med Uddannelsesforskningen kan det slet ikke hjælpe at inklade sig. Man staaer der værgeløs og kan aldeles ikke controlere. Forskeren begynder straks at adspredde med sine Enkeltheder, nu skal man til Australien nu ud i Skyen, nu ned i FabLab, nu Fanden i Vold ud i Skoven – for at få en autentisk Oplevelse; nu skal CL bruges, nu Kroppen, Computeren, Legen, 3D-printeren: hvo Satan kan holde det ud ...”

Eller hvis jeg selv skulle sige det:

Legen, bevægelsen, musikken, fantasien ... give livet dybde og værdi. DET SKAL VI DYRKE, MEN HOLDE OS FRA AT INSTRUMENTALISERE !

---

1. maj 2022

Lærerens søgen efter mening

Den østriske professor og psykiatrier Viktor E. Frankl (1905 - 1997) er, efter min opfattelse, en overset kæmpe i pædagogiske psykologi. Muligvis overset fordi han ikke skriver om børns psykiske udvikling, læring eller lignende, men om menneskets søgen efter mening. Alligevel var det sted, hvor jeg mødte ham, en artikel i det hedengangne tidsskrift *Pædagogik* (Frankl, 1982).

Ifølge Frankl finder vi meningen i kærligheden, i arbejdet og – i lidelsen. Det sidste kan måske overraske, men når man læser Frankl, og kender hans egen historie, så forstår man.

Jeg har læst nogle svære artikler sammen med min 1. årgang. *God anderledshed* (Ziehe, 2000) og *Lærerens møde med eleven* (Tønnes Hansen, 1997), der tager fat i det samme problemkompleks. Hos Ziehe er synsvinklen at ungdommen er egocentrisk, og må derfor møde det anderledes for at komme i kontakt med, og finde mening, i den omgivende verden. Tønnes Hansen (Tønnesvang) gør rede for, at mennesket ikke kun er et biologisk væsen der er underlagt behov, men også et åndelig, der møder fremtiden med håb og frygt.

Hvad møder de lærerstuderende, der kommer i praktik for første gang? ...

(Fortsat 2. maj)

I dag har jeg undervist i etik fra Aristoteles til Løgstrup. Det var omfattende og derfor også mere overfladisk end jeg plejer at gøre det, men måske var det ikke så slemt som jeg havde frygtet. Udgangspunktet var en frygtelig masse tekst, som jeg ikke tog udgangspunkt i - og godt det samme, for så var jeg nok gået skuffet fra timerne i stedet for opløftet. I stedet brugte jeg tre hjemmesider, som jeg tidligere har lavet: De første, det talte om etik, hvor jeg faktisk kun behandler dydsetikken hos Aristoteles – og måske godt det samme, Kants etik og Bentham og Mill. Der er spørgsmål til siderne så der blev arbejdet godt og til sidst gennemgik jeg så Løgstrup fra tavlen. Da vi var færdige havde vi en tavle med en oversigtstabel.

	Etikkens grundlag	Moral
Aristoteles <i>Dydsetik</i>	Mennesket besidder nogle dyder (egenskaber)	Undgå ekstremerne, men bliv på "dydens smalle sti"

Kant <i>Pligtetik</i>	Der er kun et godt, og det er den gode vilje	Det kategoriske imperativ Det praktiske imperativ
Bentham (og modificeret af Mill) <i>Nytteetik</i>	Mennesket er underlagt to herrer, lyst og smerte	Mest mulig lykke for flest mulig
Løgstrup <i>Interdepedensetik</i>	Vores liv hviler på de suveræne livsytringer	Du har altid noget af dit menneskes skæbne i din hånd. Husk det!

Det spændende var, at vi kunne genkende alt dette fra situationer i praktikken. Pædagogik er altså stadig etik, som da jeg skrev synopsis i faget tilbage i december 1980, og de frustrationer, som man havde oplevet under praktikken kunne, for en stor dels vedkommende, beskrives som moralske frustrationer.

Lærerens søgen efter mening er altså bl.a. en søgen efter at gøre det rette. Jeg var i den efterfølgende samtale, og især efter jeg gav fri et kvarter før for at indbyde til vejledningssamtaler med dem, der havde brug for det med det samme, flere gange ved at spørge til begrebet kald. Der var simpelthen hos flere af de studerende en nysgerrig alvor, sikkert tændt af den *anderledeshed* som forløbet kom til at udspille sig i, eller med den første sætning i Løgstrups *Den etiske fordring*, hvor jeg har skiftet ordet *forkyndelse* ud med *undervisning*: "For at en *forkyndelse* **undervisning**, ikke skal være os uvedkommende, må den svare til noget i vor tilværelse". Her havde vi strejft problematikker som havde ulmet i praktikken, men som der på tidspunktet ikke havde været sprog for.

---

3. maj 2022

Lavede igen en tour de force-gennemgang af etikken, nu på et andet hold, og igen med en fornemmelse af, at holdet pludselig fik sprog for nogle af de problematikker, som der havde været overvældende under praktikken. Det var vist den rette dag også at henvise til *Professionsideal for Danmarks Lærerforening*.

Mødte Søren Smedegaard (min leder) på gangen bagefter. Han spurgte venligt til om jeg var ved at vende mig til tanken om ikke at have så travlt, velvidende at jeg nok gav mig i kast med nye projekter. Jo - jeg havde da et oplæg om Albert Einstein og relativitetsteoriene i tankerne, men det ville nok tage endnu længere tid at lave end oplægget om dannelse, som jeg lige havde lavet.

Det efterfølgende fra den dag er udeladt, da det er behandlet i det foregående nyhedsbrev. Det følgende, derimod, kom først ind i *Tanker*, da jeg besluttede at udsende det ovenstående som nyhedsbrev.

Og hvad er det så med Einstein og relativitetsteoriene, eller teorien - for jeg vil nok nøjes med *Den specielle Relativitetsteori*. Jo, det vilde er, at Einstein har en forestillingsevne som et barn og en hjerne som få voksne. Ingen voksne ville finde på at forestille sig, hvorledes verden ser ud, hvis vi sætter tempoet så meget op, så vi efterhånden nærmer os samme hastighed, som det vi ser - nemlig lyset - også bevæger sig med. Vi kan holde os fra matematikken, og det vi ser er fascinerende, vi kan tage matematikken med, og det bliver frygtindgydende imponerende.

Alt dette fik jeg ikke sagt til Søren. Godt det samme, han har en ny læreruddannelse hængende over hovedet og dermed nok at overveje.

Jeg kunne selvfølgelig have fortalt, at jeg for mange år siden legede med en model for en ny læreruddannelse og faktisk, da der igen havde været en debat om læreruddannelsen, sendte den til Undervisningsministeriet. Heri havde jeg nedlagt mit eget fag *Kristendomskundskab, livsoplysning, medborgerskab*, og i stedet skitseret omridset af faget *Menneske, natur, kultur*.

Det må have været lige omkring en ferie jeg sendte det, for da vi kom hjem, lå der et nydeligt svar fra ministeriet, underskrevet af en Tina Nedergaard. Hvilken rolle mon hun havde i ministeriet? Ind og tjekke på ministeriets hjemmeside. Hovsa - det var ministeren selv. Man kan da heller ikke holde ferie, uden at der straks er nogen, der skal lave ravage i tingene.

De havde dengang ikke en ny læreruddannelse i tankerne, men ministeren takkede for mit forslag. Tilsyneladende forstod hun ikke mit forslag til fag og dets kompleksitet. Det kan selvfølgelig også være, at de har genfundet brevet, og skrevet for at få et udkast til studieordning.

Det har de sikkert, men desværre er min mailadresse fra dengang ikke længere aktiv.

---

14. maj 2022

Halvdelen af mine bachelorstuderende har nu *lytning* som et centralt begreb – og det var vist ikke der, de startede. Nu har jeg altså kun fire, men det er alligevel påfaldende. Den ene var fra starten tæt på, da hendes tema var litteratur i indskolingen. Af forskellige omveje fandt vi ud at, at det centrale var den oplevelse, der gjorde en tekst til litteratur, hvorfor fokus blev flyttet fra læsning til lytning. Det bliver spændende.

Den anden studerende havde i lang tid arbejdet med begreber som klassekultur og læringsmiljø - og så pludselig "De hører jo ikke hvad der bliver sagt! Hvorfor lytter de ikke?"

I relation til *Tanker fra 6. april: Læreren gentager beskeden for eleven*.

Jeg *gentager* - gentager er verbum. Hvem gentager? - Det gør *læreren* - læreren er subjekt. Hvad gentager læreren? *Beskeden* - beskeden er objekt. Hvem gentog læreren beskeden for? Eleven - eleven er indirekte objekt.

Er det fordi eleverne har travlt med at gøre det rigtige, at de hellere spørger læreren i stedet for at tænke selv? Har de mistet tidsfornemmelsen – og kan ikke forbinde det der blev sagt lige før, med det nu de skal handle i? Har de gang i alt for meget og bliver hele tiden forstyrret af musik, billeder, kammerater ... Er det anderledes at finde en side på Clio Online end i en bog, og hvorfor?

Hvad betyder den manglende lytning for demokratiet. Vi har jo elever, der ikke er i stand til at bruge deres forstand uden en andes ledelse. Umyndige elever – umyndige mennesker!

Oplysning er menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed. Umyndighed er manglende formåen til at bruge sin forstand uden en andens ledelse. Selvforskyldt er denne umyndighed, når årsagen ikke skyldes en mangel ved forstanden, men ved manglende beslutsomhed og mod til at klare sig uden en andens ledelse. *Sapere aude!* Hav mod til at bruge din egen forstand! er altså oplysningens valgprog.

(Fra: *Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?* i *Berlinische Monatsschrift* 30. september 1784)
(Immanuel Kant - Wikiquote, u.å.)

Eleven - eleven er indirekte objekt og måske på vej til at blive et umyndigt hensynsled.

Har jeg bare forlæst mig på Rosa, fordi han har sat ord på de fornemmelser jeg også har? Systemkontrollen, fremmedgørelsen i den accelererende verden? Hvordan finder vi så tilbage til stedet, hvor der opstår resonans der, hvor det knitrer i klasseværelset?

Referencer

Frankl, V. E. (1982). Menneskets søgen efter mening. *Pædagogik*, 1982(2), 12–21.

Immanuel Kant - Wikiquote. (u.å.). Hentet 14. maj 2022, fra https://da.wikiquote.org/wiki/Immanuel_Kant

Tønnes Hansen, J. (1997). Lærerens møde med eleven. I: K. Krogh-Jespersen (Red.), *Lærer i tiden: en antologi* (s. 47–64). Klim.

Ziehe, T. (2000). God anderledeshed. I: A. Knudsen f. 1956 & C. Nejst Jensen (Red.), *Ungdomsliv og læreprocesser i det moderne samfund* (2. udg., s. 194–206). Billesø & Baltzer.,